

ENFLASYON DÜZELTMESİ UYGULAMASINDA REEL OLMAYAN FİNANSMAN MALİYETLERİNİN (ROFM) HESAPLANMASINDA ÖZELLİK ARZ EDEN DURUMLAR

ENFLASYON DÜZELTMESİ UYGULAMASINDA REEL OLMAYAN FİNANSMAN MALİYETLERİNİN (ROFM) HESAPLANMASINDA ÖZELLİK ARZ EDEN DURUMLAR

Güray ÖĞREDİK (*)

**Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
Mazars&Denge Denetim YMM A.Ş.**

E-Yaklaşım, Kasım 2004

1- GİRİŞ

Ülkemizde uzun yıllardır süren yüksek enflasyon, çok çeşitli tahribatların yanında, mali tabloları bozmuş ve mali tabloların gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşmasına yol açmıştır. Enflasyona karşı alınan tedbirler ile sorunun kökten çözülmesi hedeflenmiş ve bu konuda çok ciddi mesafeler kat edilmiş ise de vergilemenin enflasyonun etkisinden arındırılarak gerçekleştirilebilmesi ihtiyacı sürekliliğini korumuştur.

Vergi Usul Kanununda değişiklik yapan, 5024 sayılı kanun ikili bir yaklaşım getirmiş ve 31.12.2003 tarihli mali tabloların düzeltilmesiyle ilgili farklı düzenlemeler ihtiva etmiştir. Süreklilik arz eden ve düzeltme işlemine ilişkin ana esasların belirlendiği hükümler Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinde; 31.12.2003 tarihli mali tabloların düzeltilmesine ilişkin hükümler ise geçici 25 inci maddesinde yer almaktadır.

Bugüne kadar enflasyon düzeltmesi hakkında uygulamayı açıklamak amacıyla Maliye Bakanlığınca dört adet VUK Genel Tebliği , sekiz adet VUK Sirküleri , bir adet Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği yayımlanmıştır.

Yine enflasyon düzeltmesi hakkında birçok makale ve kitap yayımlanmış, seminerler ve kurslar düzenlenmiştir, bilişim firmaları tarafından çeşitli programlar hazırlanmıştır.

Vergi mevzuatımıza yeni girmiş olan enflasyon düzeltmesi müessesesi oldukça faydalı olmakla birlikte birçok karışık ve uygulaması uzmanlık gerektirecek konular da ihtiva etmektedir. Uygulama içine girildikçe çeşitli sorunlar ve farklı yorumlarla karşılaşılmaktadır.

Ülkemizde muhasebe mesleğine ve muhasebe uygulamalarına verilen önem son yıllarda artmakla beraber (bu konuda 3568 sayılı meslek kanununun ve meslek odalarının katkısı elbet ki tartışılmaz boyutta önemlidir.) buna rağmen yeterli bir muhasebe kültürü ve alt yapısı noksanlığı halen devam etmekte olduğundan, birçok küçük ve orta ölçekli işletmede enflasyon düzeltmesi uygulamalarının oldukça zor olacağını ve pek de sağlıklı yapılamayacağını söylemek çok da yanlış olmayacaktır.

Bu noktada özellikle enflasyon düzeltmesi uygulamalarını gerçekleştirecek olan muhasebe meslek mensuplarının konu hakkında kendilerini yetiştirmeleri, gelişmeleri yakından takip etmeleri uygulamanın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

5228 sayılı kanunun 59 uncu maddesiyle 5024 sayılı kanunun geçici 1 inci maddesi değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikle, 31.12.2003 tarihi (Kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerde 2004 yılında hesap döneminin sonu) itibarıyla aktif toplamı 7,5 trilyon Türk Lirasını veya hesap dönemine ait ciroları toplamı 15 trilyon Türk Lirasını aşmayan mükellefler, dilemeleri halinde (31.12.2003 tarihli bilançoları da dahil olmak üzere) 2004 yılına ilişkin geçici vergi dönemlerinde enflasyon düzeltmesi

yapmayabileceklerdir. Bir başka deyişle anılan tarih itibariyle aktif toplamı 7,5 trilyon Türk Lirasını ve hesap dönemine ait ciroları toplamı 15 trilyon Türk Lirasını aşan (yani her iki limiti de geçen) mükelleflerin 2004 yılına ilişkin geçici vergi dönemlerinde enflasyon düzeltmesi yapmaları zorunludur. Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinden, 5024 sayılı kanunun 5228 sayılı Kanunla değişik geçici 1 inci maddesinde yer alan limitleri aşmayan ve düzeltme yapmama yönündeki ihtiyarilikten yararlanmak isteyenler ise dördüncü geçici vergi dönemi beyannamesinin verilme süresi olan 10 Şubat 2005 tarihine kadar düzeltme işleminin yapacaklar ve düzeltmelerin yapıldığı tarih itibariyle defter kayıtlarına intikal ettireceklerdir.

01.01.2005 tarihinden itibaren Yeni Türk Lirası (YTL) ve Yeni Kuruş (YKr) sistemine geçileceği de düşünülecek olursa 2004 yılı dönem sonu işlemlerinin ve 2005 yılı dönem açılışı işlemlerinin fazlasıyla yoğun olacağını şimdiden söyleyebiliriz.

Bu çalışmamızda enflasyon düzeltmesi uygulamasında yer alan Reel Olmayan Finansman Maliyetleri (ROFM) hakkında özellik arz eden çeşitli hususların açıklanması amaçlanmıştır.

2- REEL OLMAYAN FİNANSMAN MALİYETİ (ROFM)

Firmaların yapmış oldukları borçlanmalarda katlanmış oldukları finansman giderlerinin tümü enflasyon düzeltmesi uygulamasında gider olarak kabul edilmemektedir. Bunun nedeni ise katlanılan finansman giderlerinin içerisinde ilgili dönemdeki enflasyon kadar, borç tutarına ait değer kaybının da bulunmasıdır. Yani alınan borcun geri ödenmesinde enflasyon nedeniyle uğranılacak kayıp tutarı da faiz içerisinde yer aldığından, ödenen faiz içerisindeki anaparaya ait enflasyon kaybının ayrıştırılmasından sonra kalan kısmın gerçek finansman gideri olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarları belirlenirken bir kısım değerler parasal olmayan kıymetlerin VUK'nun değerlendirme hükümlerine (VUK 269 ilâ 290 maddeleri) göre bulunan tutarlarından düşülecek ve bu işlemden sonra bulunan miktarlar düzeltmeye esas alınacaktır.

VUK Geç.Md.25/c bendinde ve 328 sıra numaralı VUKGT'nde maliyet veya alış bedellerine intikal ettirilmiş ve düzeltmeye esas tutara ulaşırken düşülecek reel olmayan finansman maliyeti ihtiva edebilecek parasal olmayan varlıklar aşağıdaki şekilde sayılmıştır.

- 1- Stoklar
- 2- Maddi Duran Varlıklar
- 3- Mali Duran Varlıklar
- 4- Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar

Maliyet veya alış bedelleri içerisinde ROFM ihtiva edebilen iktisadi işletmeye dahil kıymetlerin ayrıntılı listesi 328 sıra numaralı VUKGT'nde (Tebliğe ait Ek-3) sayılmıştır.

Aynı şekilde VUK Mükerrer Madde 298/A-4 numaralı bendinde de VUK'nda yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarların esas alınacağı ancak; stokların, satılan malın ve maddi duran varlıkların maliyet bedeline ve mali duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen ROFM'leri düşüldükten sonra bulunan tutarlar düzeltmeye tabi tutulur denmiştir.

328 sıra numaralı VUKGT'nde ve VUK Geç.Md.25'de ROFM'nin ayrıştırılacağı kıymetler arasında özel tükenmeye tabi varlıklar sayılmasına rağmen VUK Mük.Md.298/A-4 numaralı bendinde özel tükenmeye tabi varlıklara yer verilmemiştir. Bu durumda özel tükenmeye tabi varlıkların maliyet bedeline eklenen finansman giderlerinin reel olmayan kısmının gerek 31.12.2003 tarihindeki düzeltmede gerek sonraki tarihlerde düzeltmede ayrıştırılıp ayrıştırılmayacağı belirsizdir.

Mükerrer 298 inci maddede satılan mal maliyetine intikal ettirilen finansman giderlerinden reel olmayan kısmının ayıklanmasına ilişkin hükmün geçici 25 inci maddede bulunmamasının nedeni ise 31.12.2003 tarihindeki düzeltmenin 2003 yılı matrahının tespitinde dikkate alınmayacak olması olarak belirtmek gerekir. Ancak burada şu hususunda açıklanması gerekir. Maliye Bakanlığı 2004 yılı ve sonrası enflasyon düzeltmesi uygulamasında esas alınacak yöntemler için yaptığı açıklamalarda gelir tablosu hesaplarını ayrıca düzeltmeye tabi tutturmamakta, bilançonun düzeltilmesini yeterli görmektedir. Bu durumda satılan mal maliyetlerinin düzeltmesine yönelik bir açıklama yapılmadığı gibi satılan mal maliyeti içinde ROFM'nin nasıl ayrıştırılacağı da açıklanmış değildir.

3- ROFM'NİN TEVSİK EDİLMESİ NE ANLAMA GELMEKTEDİR?

VUK'nun geçici 25 inci maddesinin (c) bendinde; maddi duran varlıklar, mali duran varlıklar ve özel tükenmeye tabi varlıklar ile stokların maliyet veya alış bedelleri içinde yer alan ROFM'nin nasıl ayrıştırılacağı gösterilmiş bulunmaktadır. Bentte geçen "reel olmayan finansman maliyetlerinin tevsik edilememesi" nden kastedilen husus ile bir kredinin birden fazla iktisadi kıymet için kullanılması durumunda, ilgili kıymetin maliyetine veya alış bedeline intikal eden kısmının tespit edilememesi, kredinin ne kadarının hangi dönemde kullanıldığıının bulunamaması ve benzer durumların vukuu bulması halidir.

Belli bir borca ilişkin finansman giderlerinin bire bir ve doğrudan ilgili iktisadi kıymetin maliyetine dahil edilerek aktifleştirildiği durumlarda ROFM'nin tevsik edilebildiğinin kabulü gerekir. Aksine, çok farklı kaynaklardan doğan finansman giderlerinin bir havuzda toplanarak ilgili kıymetlere dağıtılması şeklinde yapılan aktifleştirmelerde ise ROFM'nin tevsik edilemediği kabul edilecektir.

Diğer taraftan, ROFM'nin tevsikine ilişkin kayıt ve belgelerin açık ve kesin bilgiler içermesi gereklidir.

4- ROFM HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

4.1- ROFM'nin Tevsik Edilebilmesi

Bu yöntemde iktisadi kıymetin maliyet veya alış bedeline ilave edilen finansman giderinin anapara borcu, diğer bir ifadeyle toplam borç tutarı esas alınmaktadır. Bu yöntemde ROFM, her türlü borçlanmada, borç tutarlarına borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle bulunan tutarı ifade etmektedir.

Formül olarak ifade etmek gerekirse,

Borcun Kapatıldığı Aya Ait TEFE

(-)

Borcun Alındığı Aya Ait TEFE

ROFM= Borç Tutarı x -----

Borcun Alındığı Aya Ait TEFE

4.2- ROFM'nin Tevsik Edilememesi

Bu yöntemde borç tutarı değil finansman gideri esas alınmakta olup, içinde bulunulan hesap dönemi dahil, son beş hesap dönemi içinde aktife giren kıymetlerin maliyet veya alış bedellerine dahil edilen ancak tevsik edilemeyen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları; toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi sonucunda belirlenen oranlar uygulanmak suretiyle bulunan tutarın, maliyet veya alış bedelinden düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Formül olarak ifade etmek gerekirse,

İlgili Hesap Dönemine Ait TEFE Artış Oranı

ROFM= Top. Fin. Maliyeti x -----

İlgili Hesap Dönemine Ait Ortalama Ticari

Kredi Faiz Oranı

5- ROFM'NİN TEVSİK EDİLEMESİ HALİNDE ESAS ALINACAK YÖNTEME GÖRE YAPILACAK HESAPLAMADA, 2001 HESAP DÖNEMİNDE AKTİFE GİREN KIYMETLER YÖNÜNDEN ÖZELLİK ARZ EDEN DURUM

İçinde bulunulan hesap dönemi dahil son beş hesap dönemi içinde aktife giren kıymetlerin alış veya maliyet bedellerine dahil edilen ancak tevsik edilemeyen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları; toplam finansman maliyetlerine, ilgili hesap dönemine ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi sonucunda belirlenen oranlar uygulanmak suretiyle bulunan tutarın, maliyet veya alış bedelinden düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Örnek: Gelir Vergisi mükellefi olan ve bilanço esasına göre defter tutan tacir bay (E) nin, 2003 yılı içinde banka kredisi kullanarak yapmış olduğu fabrika binasının 31.12.2003 tarihli bilançodaki değeri 120 milyar TL'dir. 2003 yılı içinde kapatılan söz konusu kredi için aynı yıl içinde 20 milyar TL faiz ödenmiş olup, faiz gideri tevsik edilememektedir. Ödenen faiz tamamı 163 sıra numaralı VUKGT uyarınca 2003 yılı hesap dönemi sonunda söz konusu fabrika binasının maliyetine ilave edilmiştir.

Buna göre maliyete dahil edilen toplam finansman maliyeti 20 milyar TL olup, "İlgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle belirlenen" oran aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Aralık 2003 TEFE (-) Aralık 2002 TEFE 7382,1 (-) 6478,8

Aralık 2002 TEFE 6478,8

Oran= ----- = -----

Ocak 2003 için açıklanan yıllık ortalama ticari 0,5035

kredi faiz oranı

0,139

Oran= ----- = 0,276

0,5035

Reel olmayan finansman maliyeti ise aşağıdaki şekilde bulunacaktır.

ROFM = Toplam Finansman Maliyeti x Oran

ROFM = 20.000.000.000 X 0,276

ROFM = 5.520.000.000 TL

Söz konusu 5.520.000.000 TL, fabrika binasının 31.12.2003 tarihli bilançosunda görünen bedelinden düşülür ve binanın enflasyon düzeltmesine esas tutarı bulunur.

Enflasyon düzeltmesinde

Dikkate alınacak tutar = 120.000.000.000 (-) 5.520.000.000

= 114.480.000.000 TL'dir.

Aynı örnekte sadece hesap dönemi değiştirilse, 2003 yılı yerine 2001 yılı esas alınırsa oran şu şekilde hesaplanacaktır.

Aralık 2001 TEFE (-) Aralık 2000 TEFE 4951,7 (-) 2626,0

Aralık 2000 TEFE 2626,0

Oran= ----- = ----- = 1,073

Ocak 2001 Ortalama Ticari Kredi 0,8246

Faiz Oranı

Olarak bulunacaktır. Bu durumda finansman maliyetlerinin tamamının reel olduğu kabul edilmelidir. Çünkü, ROFM'nin ayrıştırılmasının amacı finansman maliyeti içindeki enflasyon etkisini gidermektir. Oysa örneğimizde bulduğumuz oran 1,073'ü ilgili finansman maliyetine uygularsak (20.000.000.000 x 1,073) 21.460.000.000 TL gibi bir sonuç buluruz ki; bu durumda toplam finansman maliyetinden daha fazla bir tutarı ROFM olarak iktisadi kıymetin maliyet bedelinden düşülmesi gibi bir durum ortaya çıkar.

Bu oransal sonuç sadece 2001 yılına mahsustur. Bilindiği gibi bu yöntem 328 sıra numaralı VUKGT'nde de açıklandığı gibi sadece son beş hesap dönemi içinde aktive giren kıymetlerin maliyet veya alış bedellerine dahil edilen ancak tevsik edilemeyen finansman giderlerinin reel olmayan kısımlarının tespiti için kullanılabilir.

Yıllar TEFE TEFE ARTIŞI OTKFO ROFMO

• -----

1998 1215,1 105,7

1999 1979,5 0,629 115,6 0,544

2000 2626,0 0,326 82,8 0,394

2001 4951,7 0,885 82,46 1,073

2002 6478,8 0,308 70,47 0,437

2003 7382,1 0,139 50,35 0,276

Görüldüğü gibi ROFM oranı sadece 2001 yılında 1'den büyüktür. Sonuçta bu oran 1 dahi olsa uygulanabilir. Çünkü bu durumda finansman maliyetlerinin tamamının reel olmadığı kabul edilecektir.

Ayrıca yine tabloya bakıldığında görülecektir ki; sadece 2001 yılında TEFE artış oranı (enflasyondaki artış) faiz oranlarının(Ortalama Ticari Kredi Faiz Oranlarının) üzerinde olup diğer yıllarda faiz oranları TEFE artış oranından daha fazladır. Bu durumda, ROFM 'nin ayrıştırılmasında bu yöntem tercih edilirse (finansman giderlerinin tevsik edilememesi) 2001 yılında enflasyon nedeniyle oluşan "reel olmayan" bir finansman giderinden söz edilemeyecektir.

6- ROFM'İN TEVSİK EDİLEBİLMESİ DURUMUNDA ESAS ALINACAK YÖNTEME GÖRE YAPILACAK HESAPLAMADA, BORCUN KULLANILDIĞI DÖNEME AİT TEFE ENDEKSİNDE AZALIŞ OLMASI HALİNDE ÖZELLİK ARZ EDEN DURUM

ROFM, her türlü borçlanmada, borç tutarlarına borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle bulunan tutarı ifade etmektedir.

Bu yöntemde ROFM; borç tutarına borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle bulunacaktır.

Örnek: Kurumlar Vergisi mükellefi olan, bilanço esasına göre defter tutan ve hesap dönemi takvim yılı olan (D) işletmesi, 15.02.2003 tarihinde 30 milyar TL banka kredisi kullanarak, işletme faaliyetlerinde kullanmak üzere bir taşıt satın almıştır. Altı ay sonra kredi kapatılmış ve 5 milyar TL faiz ödenmiştir. Ödenen faiz 163 sıra numaralı VUKGT uyarınca söz konusu taşıtın maliyetine ilave edilmiştir.

Buna göre 31.12.2003 tarihli dönem sonu bilançosunda taşıtın maliyet bedeli 35.000.000.000 TL olarak görünecektir. Söz konusu taşıtın düzeltmeye esas tutarı da 35 milyar TL olacak, ancak taşıtın maliyet bedeli içerisinde yer alan ROFM düşüldükten sonra kalan kısım düzeltmeye tabi tutulacaktır.

Ağustos 2003 TEFE

(-)

Şubat 2003 TEFE 7169,4 (-) 7055,7

ROFM = Borç Tutarı x ----- = ----- = 0,016

Şubat 2003 TEFE 7055,7

ROFM = 30.000.000.000 X 0,016

ROFM = 480.000.000 TL

Söz konusu 480 milyon TL, taşıtın 31.12.2003 tarihli bilançoda görünen değerinden düşülecek ve taşıtın enflasyon düzeltmesine esas tutulacak nihai tutarı bulunacaktır.

Enflasyon düzeltmesinde

Dikkate alınacak tutar = 35.000.000.000 (-) 480.000.000

= 34.520.000.000 TL'dir.

Aynı örnekte borcun alındığı ayı Mart 2003, borcun ödendiği ayı da Ekim 2003 olarak varsayalım.

Ekim 2003 TEFE

(-)

Mart 2003 TEFE 7213,4 (-) 7281,8

ROFM = Borç Tutarı x ----- = ----- = (-) 0,009

Mart 2003 TEFE 7281,8

Görüldüğü üzere, ilgili dönemde TEFE artışı negatif yönde, diğer söyleyişle TEFE endeksinde artış değil azalış olmuştur. Bu durumda finansman giderinin tamamı reel kabul edilecek ve bilançoda gözükten iktisadi kıymetin değeri (35.000.000.000 TL) enflasyon düzeltmesine esas değer olarak dikkate alınacaktır.

7- SONUÇ

Yukarıda, çeşitli firmaların enflasyon düzeltmesine ait çalışmalarının incelenmesi neticesinde karşımıza çıkan ve ROFM'leri açısından özellik arz eden durumları ve ulaştığımız sonuçları açıklamaya çalıştık.

Görüldüğü gibi enflasyon düzeltmesi uygulamaları oldukça detay gerektiren çalışmalardır. Çeşitli tercihlerin yapılması bilanço oluşumunu farklı etkileyecektir. Örneğin; aynı iktisadi kıymet için iki farklı yöntemden biri kullanılabilir olup, sonuçları farklı olacaktır. Ayrıca, uygulamada çoğunlukla finansman maliyetleri tevsik edilemediğinden ilgili hesap dönemindeki TEFE artışının ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle bulunan oranın finansman maliyetine uygulanması neticesinde bulunan tutar ROFM maliyeti olarak kabul edilmekte ve iktisadi kıymetin maliyetinden düşülerek enflasyon düzeltmesine esas tutara ulaşılmaktadır. Bu nedenle, söz konusu yöntemin uygulanması durumunda 2001 hesap dönemi içinde aktife alınan ve maliyet veya alış bedeli içinde finansman gideri ihtiva eden iktisadi kıymetlerde ROFM ayrıştırması yapılamayacağı hususu göz önünde tutulmalıdır.